

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний Інститут
Кафедра психології

ПАНЬКОВА АНАСТАСИЯ ОЛЕКСІВНА

УДК : УДК 37.015.3

**ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Спеціальність 053 – Психологія

Автореферат
Кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського) рівня
вищої освіти за освітньо-професійною програмою
спеціальності 053 «Психологія»

Миколаїв – 2020

Дипломною роботою є рукопис.

Робота виконана в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент
Хоржевська Інна Михайлівна,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили.

Рецензент: **Ляпина Людмила Анатоліївна**
старший викладач кафедри соціології,
кандидат політичних наук, доцент.

Захист магістерської роботи відбудеться 26 лютого 2020 року о 10 годині на засіданні екзаменаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, медичний інститут, кафедра психології, ауд. 4-312.

З роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Науковий керівник

І. М. Хоржевська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасній психології проблема емоційної сфери особистості належить до найскладніших та найактуальніших. Сьогодні досліджувана характеристика особистості стає предметом серйозних теоретичних обговорень. Але розробка у психологічній науці ефективних методів розвитку емоцій, розкриття базисних категорій емоційної сфери особистості до цього часу не набули достатнього обґрунтування. З одного боку, труднощі у дослідженні емоційних явищ зумовлені природою емоційних процесів, їх невловимістю, короткочасністю перебігу, залежністю від індивідуальних особливостей та спрямованості особистості, умов її суспільного розвитку, з другого – складністю експериментального (об'єктивного) та діагностичного вивчення: важко змодельовати потрібну ситуацію, викликати заплановану емоцію, утримати переживання упродовж тривалого часу. Сучасний етап теоретичної розробки проблеми емоцій, їх понятійний апарат характеризується термінологічним різноманіттям і тому потребує узагальнення та систематизації. Помітні концептуальні розходження або ототожнення у трактуванні понять “емоція і почуття”, “емоція та афект”, “емоція і переживання”, “емоція і психічний стан”, що свідчить про невпорядкованість та розмитість визначень окремих підкласів цілісної, динамічно змінної емоційної системи.

Емоційна сфера особистості - це багатогранне утворення, в яке, крім емоцій, входять багато інших емоційні явища: емоційний тон, емоційні стани, емоційні властивості особистості, емоційні стійкі відносини.

Метою дослідження є вивчення особливостей емоційної сфери дітей дошкільного віку.

У відповідності з метою роботи визначені наступні задачі:

1. Визначити поняття емоційної сфери дітей дошкільного віку.
2. Охарактеризувати особливості розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.
3. Дослідити рівень розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.
4. Зробити гендерний аналіз щодо проявів емоційної сфери дітей дошкільного віку.
5. Розробити рекомендації батькам та вихователям, щодо розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – особливості емоційної сфери особистості.

Предметом дослідження є емоційна сфери дітей дошкільного віку.

Практичне значення – сформовано комплекс методик, які дозволяють виявити та порівняти рівень прояву емоцій у дітей дошкільного віку. Результати дослідження можуть бути використані під час підготовки і проведенні лекцій та семінарів з курсів «Вікова психологія» та «Загальна психологія», а також у практичній діяльності психолога та вихователя.

Експериментальна база: Дошкільний навчальний заклад № 64 (ясла-садок) м. Миколаїв. Вибірку склали діти дошкільного віку: 47 дитини віком від трьох до чотирьох років.

Методологічна основа дослідження:

У ході дослідження використовувалися наукові праці таких авторів як: (див. у списку літератури).

Методи дослідження:

У процесі дослідження використані такі **методи**:

– **теоретичні** (вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури, систематизація, порівняння та синтез), які дали можливість виявити й узагальнити дослідницькі матеріали з проблем та розробити теоретичні підходи до її розв'язання;

– **емпіричні:** діагностичні (тестування: Методика дослідження "Паровозик" була використана з метою дослідження психічних станів дитини. Методика "Кольорова соціометрія", спрямована на дослідження емоційно-безпосередніх міжособистісних відношень дитини до оточуючих. Методика діагностики "Емоційна ідентифікація" (автор - Е.І. Ізотова) спрямована на вивчення здатності диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан. діагностична методика «Вивчення соціальних емоцій у дошкільників ». Автори Г.А. Урунтаєва, Ю.А. Афонькіна.

– **методи математичної статистики** – кількісний та якісний аналізи одержаних результатів для забезпечення об'єктивності діагностики та їх достовірності

Основні результати дослідження були представлені на XXII Всеукраїнської науково-практичній конференції «Могілянські читання 2019».

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 70 джерел, два додатка (дві таблиці)

які висвітлюють основні положення і результати дослідження. Загальний обсяг роботи складає 72 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Емоційна сфера дітей дошкільного віку» здійснено теоретичний аналіз з проблеми емоційної сфери особистості. Ми розглянули та проаналізували результати значущих теоретичних та експериментальних робіт, що стосуються особливостей розвитку емоційної сфери, розглянули чинники, які можуть впливати на її розвиток. Якщо звернутися до наукових досліджень, присвячених проблемі емоцій, то можна відзначити деякі традиції, що склалися в самих підходах до вивчення проблеми емоцій. Такими традиціями стали: по-перше, посилення на незначну кількість досліджень в цій області (дійсно, в нашій країні кількість наукових досліджень в області емоцій вельми поступалася числу робіт, виконаних в будь-якому іншому напрямі психології); по-друге, посилення на теоретичну неопрацьованість проблеми (по порівняно, наприклад, з численними теоретичними розробками і науковими підходами в області пізнавальних процесів); по-третє, посилення на відірваність багатьох досліджень в області емоцій від запитів практики навчання, виховання, життя в цілому.

Емоції виникли як засіб, що дозволяє живим істотам визначати біологічну значимість зовнішніх впливів на стан організму. Емоційна сфера є однією з основних регуляторних систем, що забезпечують активні форми життєдіяльності організму. Емоційна сфера людини має складне багаторівневу будову і включає в себе емоційний тон, емоції, емоційні властивості особистості і почуття. Емоції і почуття можна об'єднати загальним терміном "емоційність".

Предметом дискусій є вплив емоцій на становлення та розвиток особистості, забезпечення життєдіяльності та функціонування у соціумі через переживання, відношення, відображення. У сучасних наукових інтерпретуваннях означені терміни особистості отримали дещо інші акценти. Так, переживання розглядається як 85 універсальних психічних здатностей психічно здорової людини, що супроводжує всі її види діяльності та процеси спілкування; відношення – активний, свідомий, інтегральний, вибірковий, заснований на досвіді зв'язок особистості з різними сторонами дійсності; відображення – властивість матерії, що полягає в здатності матеріальних об'єктів реагувати на дію, впливи.

Також у першому теоретичному розділі ми розглянули особливості розвитку дітей дошкільного віку.

Ключовими моментами емоційного розвитку дитини дошкільного віку є:

- освоєння соціальних форм вираження емоцій;
- формування почуття обов'язку; отримують подальший розвиток естетичні, інтелектуальні та моральні почуття;
- завдяки мовному розвитку емоції стають усвідомленими;
- емоції є показником загального стану дитини, її психічного і фізичного самопочуття.

Дошкільний період - досить короткий час життя людини. Тому важливо саме в цей час закласти адекватні основи особистості. Важливим є емоційний розвиток дитини, який має свої особливі характеристики.

У віці 4-6 років емоційна сфера дитини характеризується:

- спокійнішим емоційним фоном сприйняття
- проявом емоцій по ланцюжку «бажання, уявлення, дія, емоція»
- більш керованими емоційними процесами
- розвитком емоційного передбачення (дитина намагається передбачити майбутній результат і те, як його оцінять)
- появою афективних реакцій
- появою нових мотивів для діяльності
- здатністю оцінювати свою поведінку.

Особливості розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку:

- вони ще не можуть управляти своїми емоціями, переживаннями
- вони освоюють соціальні форми прояву почуттів
- почуття і емоції у них стають більш розумними і довільними
- у дошкільнят починають формуватися вищі почуття (естетичні, моральні, інтелектуальні).

Ми зазначасмо чіткі характеристика емоційної сфери дітей дошкільного віку. Розвиток емоційної сфери дітей в психолого-педагогічних дослідженнях розглядається в якості однієї з провідних характеристик дитячого розвитку. Досвід взаємодії з дітьми дошкільного віку в рамках моніторингової діяльності в дошкільних освітніх організаціях дозволяє говорити про те, що сучасна ситуація розвитку дітей далеко не завжди сприяє задоволенню потреб дитини в емоційному переживанні. Ключові новоутворення емоційної сфери дитини-дошкільника з'являються в результаті прогресивних закономірних змін, що відбуваються в рамках сприйняття, розпізнання, визначення і вербального позначення емоцій; становлення емоційної децентрації; ускладнення і розширення

предметного змісту емоцій, появи нових форм мотиваційно-смісловий орієнтування діяльності, узагальнення афекту і інтелекту. Здатність до емоційного передбачення.

Емоційний розвиток дошкільника характеризується наступним:

- емоції проходять шлях прогресивного розвитку;
- діяльність – основа емоційного розвитку;
- емоційні процеси відіграють важливу роль в регуляції діяльності;
- онтогенез емоцій нерозривно пов'язаний із загальним ходом психічного розвитку;
- на розвиток емоцій впливають всі структурні компоненти психіки (пізнавальні процеси, мотиваційна сфера, самосвідомість).

У другому розділі «Дослідження емоційної сфери дітей дошкільного віку» було проаналізовано основні методи стосовно теми долідження та представлено результати впровадження сформованого комплексу методик, які дозволяють виявити та порівняти рівень прояву емоцій у дітей дошкільного віку.

Ми дослідили:

- психічні стани та деякі особистісні якості дитини раннього віку в залежності від умов соціального виховання;
 - психічні стани та емоційне благополуччя дитини в ситуаціях педагогічної діяльності та у дитячому колективі;
 - психічні стани та емоційне благополуччя дитини в родині.
- визначили здатність диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан - здатність до прояву соціальних почуттів

Особливу роль у розвитку емоційної сфери в дошкільному віці відводять гри. Теоретики радянського дошкільного виховання називав гру джерелом радості для дитини, відси з непохитністю впливає величезне виховне значення гри, це означає, що саме гра повинна бути важелем дошкільного виховання. Так, рухливі ігри поділяються на сюжетні і несюжетні. Сюжетні ігри в умовній формі відображають життєвий або казковий епізод. Діти захоплюються ігровими образами, які вони творчо створюють. Несюжетні рухливі ігри включають ігрові завдання, цікаві для дітей, що ведуть до досягнення доступною їм мети. Дидактична (навчальна) гра поєднує в собі пізнавальне та ігрове початку, містить певні структурні елементи (дидактичне завдання, ігрову задачу, ігрові дії, правила гри). Разом з тим в освітньому процесі дитячого садка недостатньо але використовуються можливості дидактичних ігор для розвитку у старших дошкільників розуміння емоцій. В рамках даної роботи я зупинилася на змісті 5 дидактичних

іграх, що відносяться до першого етапу розвитку у старших дошкільників розуміння емоцій на рівні словесного позначення і опису експресивних ознак емоцій. Розпізнавання емоцій по лицевій експресії ці становить ядро емоційно-перцептивної здатності і є механізмом їх сприйняття і розуміння. Ступінь володіння словесними позначеннями емоцій і вміння виділяти їх експресивні ознаки розглядаються в якості умов розуміння емоцій .

Було проаналізовано основні методи стосовно теми дослідження та представлено результати. Методика “Паровозик” була використана з метою дослідження психічних станів дитини протягом дня в її діяльності, спрямована на визначення позитивного психічного стану (ППС) та негативного психічного стану(НПС) кожної дитини і сприятливість психологічного клімату у групі в цілому. При проведенні методики „Паровозик” в динаміці було виявлено, що емоційний стан дитини змінюється в залежності від змісту її діяльності та оточуючого середовища. Чим бажаніше та емоційно насичений вид діяльності, сприятливіші її умови та позитивніше схвалення дорослими, тим більш позитивним є емоційний стан дитини.

За результатами дослідження в групі дівчат при визначенні загального психологічного клімату було встановлено емоційний стан як позитивний у 34% . 34% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 32% мають середній стан.

В групі хлопчиків при визначенні загального психологічного клімату було оцінено емоційний стан дітей в групі як позитивний 52%. 40% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 32%- у середньому стані.

Провівши гендерне порівняння двох груп,які склались з 18 хлопчиків та 14 дівчат, ми прийшли до таких висновків, що загальний психологічний клімат двох груп оцінено як позитивний. Проаналізувавши результати спостережень можна узагальнити, що психологічний клімат в групі дівчат мають 31% що відповідає сильному ступеню несприятливого психологічного клімату, а психологічний клімат у хлопців 61%. що відповідає незначному ступеню несприятливого психологічного клімату.

Методика “Кольорова соціометрія”, спрямована на дослідження емоційно-безпосередніх міжособистісних відношень дитини до оточуючих. За результатами проведення методики в групі хлопців ставлення до себе та самосприймання у більшості дітей в цілому позитивне, у хлопців переважає високий рівень 53%, певну перевагу у спілкуванні діти надають батькам та близьким родичам. Середній рівень мають 35% діти які мають переважні, але декілька суперечливі

стосунки з однолітками в групі. На низькому рівні емоційно-безпосередніх міжособистісних відношень знаходяться 12% дошкільнят.

У групі дівчат переважає низький рівень міжособистісних відношень 47%. Багато дітей не виявляють інтересу до емоційного стану інших людей, слабо емоційно реагують на їх переживання. 38% дітей дошкільного віку мають середній рівень вираженості емоційно-безпосередніх міжособистісних відносин до оточуючих. На високому рівні вираженості емоційно-безпосередніх міжособистісних відносин знаходяться 15% дошкільнят.

Провівши гендерне порівняння двох груп, які склалися з 18 хлопчиків та 14 дівчат, за методикою «Кольорова соціометрія» ми прийшли до таких висновків, що в групі дівчат загальний вираженість міжособистісних відносин носить негативний характер 47% , група хлопців має позитивний рівень 53%.

Визначена певна своєрідність реакції дитини на оцінки дорослого. Негативні оцінки діяльності знижують її привабливість та активність дитини, а позитивні, навпроти стимулювали співробітництво, сприяли розвитку дитячої ініціативи. 83% та 89% дітей по групах виявили позитивний емоційний стан під час спільної з вихователем ігрової діяльності (дидактичні ігри, музичні заняття, спортивні заняття, прогулянка). Негативний психічний стан виявили 8% дітей групи хлопців при приході до групи та 5% коли повертались додому, а також 7% під час денного сну. По групі дівчат результати кращі, відповідно: 4% - ранковий прийом, 3% повернення додому, і 4% під час денного сну.

Відповідно до трьох основних напрямків розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку я визначили такі критерії її діагностики:

- вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан;
- здатність до емоційної регуляції поведінки;
- здатність проявляти соціальні почуття.

Методика діагностики "Емоційна ідентифікація" (автор - Е.І. Ізотова) спрямована на вивчення здатності диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан. Ми використовували варіант, розроблений для дітей 4-5 років.

Бачимо, що 14% дошкільнят знаходяться на високому рівні розвитку даної здібності. Ці діти пізнають по піктограм 5-6 емоцій, називають їх словом без допомоги дорослого (радіє, сердиться, щось гидке побачив, цього сумно); добре пізнають експресивні ознаки (посміхається, брови звів, очі відкриті). За фотографіями вони визначають 4 емоційних стану і з орієнтаційної допомогою пояснюють

їх причини (дівчинка радіє, напевно, її чимось обрадували; дівчинка сумна - вона щось втратила). Дошкільнята цієї групи відтворюють деякі емоції і розповідають про них (я завжди така весела, коли вдома свято, день народження; мама сварила мене за брудну куртку, і я сумний був, засмутився).

Середній рівень вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан становить 54% дошкільнят. Вони розрізняють 3-4 емоційні стани за піктограмами, у частині 47 виразні ознаки (губи посміхаються, сльози) можна назвати. Три емоційні стани відрізняються від фотографії, використовуючи істотну допомогу інструктора (дорослий пояснює причину емоції на одній фотографії, тоді дитина розмовляє самостійно). Ці діти можуть скласти 1-2 розповіді про свої емоції.

32% дошкільнят знаходяться на низькому рівні здатності диференціювати, називати, пояснювати свій емоційний стан. Вони визначають 1-2 емоції за піктограмою, виділяючи за допомогою дорослої людини мімічні ознаки емоцій. Однак визначення емоційних станів за фотографіями викликає у них великі труднощі. Діти не можуть скласти розповідь про свої емоції (я не пам'ятаю).

Методика діагностики " Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят " (автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна). спрямована на вивчення здатності прояву соціальних почуттів.

Лише 8% дітей (1 дитина) знаходяться на високому рівні розвитку здатності проявляти соціальні почуття. Дитина відповідає на запитання правильно, мотивація відповідей показує знання соціальних норм та наслідків їх недотримання, а також бажання слідувати цим нормам. У 45% дошкільнят здатність до прояву соціальних почуттів розвивається на середньому рівні. Ці діти частіше дають відповіді, адекватні з точки зору соціальних норм, але мотивація відповідей відображає особисті потреби та бажання і не пов'язана із соціальними нормами. Низький рівень здатності проявляти соціальні почуття виявлено у 47% дітей дошкільного віку. Такі діти не дають адекватної відповіді з точки зору соціальних норм, не можуть мотивувати відповідь на питання.

На високому рівні розвитку емоційної сфери знаходяться 8% дошкільнят (1 дитина). Дитина правильно називає з піктограм 6 емоційних станів, виділяючи їх виразні ознаки, визначає причини цих станів; відтворює емоції в ігровій та комунікативній діяльності, може говорити про свої емоції. Він виявляє інтерес до емоцій інших дітей, емоційно реагує на них і активно бере участь у ситуації, допомагаючи, заспокоюючи іншого. Виявляє бажання співпереживання,

співпереживання, допомоги; адекватно реагує на ситуації, пов'язані з дотриманням соціальних норм і правил.

У 47% дошкільнят виявлено середній рівень розвитку емоційної сфери. Ці діти чітко визначає 3-4 емоційних стану по піктограм, виділяють їх експресивні ознаки, пояснюють можливі причини емоцій; складають 1-2 розповіді про своїх переживаннях; відтворюють деякі емоції в ігровій та комунікативної діяльності. Хлопці емоційно реагують не переживання інших людей, але при цьому намагаються відвернути увагу на себе, заслужити схвалення, похвалу, лише зображуючи співчуття і співпереживання. Дошкільнята цієї групи виявляють ознаки співчуття, співпереживання, почуття обов'язку, проте мотивування їх емоцій пов'язана з особистими потребами, а не з соціальними нормами.

Низький рівень розвитку емоційної сфери виявлено у 45% дітей. Відповідно до піктограм, ці діти називають лише 1-2 емоційні стани; важко назвати причини цих станів. Також їм здається складно скласти розповідь про свій досвід і відтворити емоції в ігровій діяльності. Діти цієї групи майже не цікавляться емоційним станом оточуючих, слабо емоційно реагують на свій досвід і здійснюють емпатичні дії лише на спонукання дорослої людини. У аргументах дітей немає ознак емпатії, проявляється байдужість до ситуації, що склалася.

Також у другому розділі ми надаємо розроблені рекомендації батькам та вихователям, щодо розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. Результат дослідження свідчить про актуальність проведених завдань, а також про вірно підібрані вправи та тематики занять.

5. Розробили рекомендації, які можуть бути використані батьками: приділяти увагу розвитку емпатії поряд з розвитком інтелектуальних, комунікативних, пізнавальних, творчих і фізичних здібностей дитини. Створювати в родині теплу атмосферу, пояснювати дитині принципи існування в суспільстві, розбирати разом з ним різні життєві ситуації. Розвивати у дошкільника позитивні риси характеру, вчити робити корисні вчинки, програвати разом з дитиною різні емоції, стоячи біля дзеркала.

Педагогам рекомендуються такі методи психологічної корекції і розвитку емоційно-чуттєвої сфери особистості дитини:

1. Рольові ігри, які ґрунтуються на розумінні соціальної ролі людини в суспільстві.
2. Психогімнастичні гри.
3. Комунікативні гри:
4. Ігри та завдання, спрямовані на розвиток довільності, усвідомлення

- таких понять, як «господар своїх почуттів» і «сила волі».
5. Завдання з використанням «терапевтичних» метафор
 6. Ігри, спрямовані на розвиток уяви.
 7. Релаксаційні методи - використання спеціальних вправ, дихальні техніки.

ВИСНОВКИ

Основним завданням дипломної роботи було дослідження особливостей емоційної сфери дітей дошкільного віку. По завершенні даної роботи, виходячи з поставленої мети і завдань, можна зробити такі висновки:

1. Емоційна сфера – це багатогранне утворення в яке, крім емоцій, входять багато інших емоційні явища: емоційний тон, емоційні стани, емоційні властивості особистості, емоційні стійкі відносини. До емоційної сфери особистості відносяться різноманітні форми переживання: емоції, почуття, настрої, стресові стани.

2. Емоційна сфера дитини дошк віку характеризується:

- емоції проходять шлях прогресивного розвитку;
- діяльність – основа емоційного розвитку;
- емоційні процеси відіграють важливу роль в регуляції діяльності;
- онтогенез емоцій нерозривно пов'язаний із загальним ходом психічно го розвитку;
- на розвиток емоцій впливають всі структурні компоненти психіки (пізнавальні процеси, мотиваційна сфера, самосвідомість).

3. Ми дослідили рівень розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. Методика “Паровозик” була використана з метою дослідження психічних станів дитини протягом дня в її діяльності, спрямована на визначення позитивного психічного стану (ППС) та негативного психічного стану(НПС) кожної дитини і сприяє психологічного клімату у групі в цілому. за результатами дослідження в групі дівчат при визначенні загального психологічного клімату було встановлено емоційний стан 34% дітей з групи оцінено як позитивний, 34% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 34% низького ступеню і 32% середнього ступеню. Отже психологічний клімат в групі складає - 31%, що відповідає сильному ступеню несприятливого психологічного клімату.

В групі хлопчиків при визначенні загального психологічного клімату було оцінено емоційний стан 52% дітей з групи як позитивний, 40% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 40% низького

ступеню і 32% середнього ступеню. Отже, психологічний клімат в групі складає 69%, що відповідає незначному ступеню несприятливого психологічного клімату.

Методика діагностики "Емоційна ідентифікація" (автор - Е.І. Ізотова) спрямована на вивчення здатності диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан.

Бачимо, що 14% дошкільнят знаходяться на високому рівні розвитку даної здібності. Ці діти пізнають по піктограм 5-6 емоцій, називають їх словом без допомоги дорослого (радіє, сердиться, щось гидке побачив, цього сумно); добре пізнають експресивні ознаки (посміхається, брови звів, очі відкриті). За фотографіями вони визначають 4 емоційних стану і з орієнтаційної допомогою пояснюють їх причини (дівчинка радіє, напевно, її чимось обрадували; дівчинка сумна - вона щось втратила).

Середній рівень вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан становить 54% дошкільнят. Вони розрізняють 3-4 емоційні стани за піктограмами. Три емоційні стани відрізняються від фотографії, використовуючи істотну допомогу інструктора (дорослий пояснює причину емоції на одній фотографії, тоді дитина розмовляє самостійно).

32% дошкільнят знаходяться на низькому рівні здатності диференціювати, називати, пояснювати свій емоційний стан. Вони визначають 1-2 емоції за піктограмою, виділяючи за допомогою дорослої людини мімічні ознаки емоцій. Однак визначення емоційних станів за фотографіями викликає у них великі труднощі.

Методика діагностики " Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят " автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна).спрямована на вивчення здатності прояву соціальних почуттів.

Лише 8% дітей (1 дитина) знаходяться на високому рівні розвитку здатності проявляти соціальні почуття.У 45% дошкільнят здатність до прояву соціальних почуттів розвивається на середньому рівні. Низький рівень здатності проявляти соціальні почуття виявлено у 47% дітей дошкільного віку.

4.Дослідили гендерні особливості емоційного прояву дітей. Провівши гендерне порівняння двох груп,які складались з 18 хлопчиків та 14 дівчат, за методикою « Кольєрова соціометрія» ми прийшли до таких висновків, що в групі дівчат загальний вираженість міжособистісних відносин носить негативний характер 37% , група хлопців має позитивний рівень 43%.

Визначена певна своєрідність реакції дитини на оцінки дорослого. Негативні оцінки діяльності знижують її привабливість та активність

дитини, а позитивні, напроти стимулювали співробітництво, сприяли розвитку дитячої ініціативи. 83% та 89% дітей по групах виявили позитивний емоційний стан під час спільної з вихователем ігрової діяльності (дидактичні ігри, музичні заняття, спортивні заняття, прогулянка). Негативний психічний стан виявили 8% дітей групи хлопців при приході до групи та 5% коли повертались додому, а також 7% під час денного сну. По групі дівчат результати кращі, відповідно: 4% - ранковий прийом, 3% повернення додому, і 4% під час денного сну.

Розподіл дітей за рівнями розвитку емоційної сфери

На високому рівні розвитку емоційної сфери знаходяться 8% дошкільнят (1 дитина). У 47% дошкільнят виявлено середній рівень розвитку емоційної сфери. Низький рівень розвитку емоційної сфери виявлено у 45% дітей.

Діагностичне дослідження показало, що емоційна сфера дітей 4-5 років розвинена недостатньо. Найнижчий рівень розвитку емоційної сфери у дітей виявляється за критеріями «здатність до емоційного регулювання поведінки» і «здатність до прояву соціальних почуттів».

5. Розробили рекомендації, які можуть бути використані батьками та педагогами з метою корекції та розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дипломної роботи

1. Панькова. А. О. Могилянські читання – 2019 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : XXII Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доповідей : Охорона здоров'я. Психологія. Фізичне виховання та спорт, Миколаїв, 11–16 листоп. 2019 р. ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – С. 81–84.

АНОТАЦІЇ

Панькова А. О. Особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку. – На правах рукопису.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 053 «Психологія». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Магістерська робота присвячена дослідженню емоційної сфери дітей дошкільного віку.

У магістерській роботі висвітлені основні теорії, концепції вивчення як емоційної особистості. Визначені мотивики щодо діагностування емоційного стану дитини дошкільного віку.

Ключові слова: емоційна сфера, дошкільний вік, емоційний розвиток,

Pankova A. O. Peculiarities of the emotional sphere of preschool children. – With the rights of manuscript.

Scientific work for master's qualification in specialty 053 «Psychology». – Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, 2020.

The master's thesis is devoted to the study of the relationship between emotional burnout and motivation in educators.

In the master's work the basic theories, concepts of studying of both emotional and motivational abusive personality are covered. There have been determined the techniques for diagnosing the state of emotional tension and the level of motivation of teachers. Training sessions on correction of too high levels of emotional exhaustion have been developed. Similarly, lessons have been developed to increase motivation.

Key words: .

emotional development, preschool age, emotions, the child is a preschooler.

